

CÍMLAP Kövirigó (*Monticola saxatilis*)

Latin neve alapján 'kövi hegylakó'. Karsztvidéki lejtők, elhagyott kőbányák madara. Ün. vártamadár: kiemelkedő tereptárgyról figyelni környezetét, lesi prédáját. Dallamos, flótázó énekét sajnos egyre ritkábban hallhatjuk: orniszunkból eltűnően lévő madárfaj. Nevét egybeírjuk, mert nem „igazi” rigó (*Turdus*).

JANUÁR Süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*)

Nevét jellegzetes lágy, kissé elnyújtott fuvolahangú hí-üv v. hjúp-szerű hívogatója alapján kapta. Piros begyére vonatkozóan latin neve: 'pirók'. Hazánkban ritka fészkelő, de gyakori csapatos téli vendég. Egykor kedvelt kalitkamadár volt. Mint képünk is mutatja: megkapó látvány a csillogó, hófödte téli tájban bokorra telepedő süvöltőraj.

FEBRUÁR Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*)

Nevét hajnalpiros szárnyáról kapta. Latin neve: 'falfutó'. Megközelíthetetlen bércek, sziklaormok lakója a hóhatárig. Télen alacsonyabb térszínekre húzódva hazánkban is felbukkanhat várfalakon, tornyokon, sziklafalakon (pl. Badacsonyan) stb. Röpte pillangóéra emlékeztető, ezért mondják pillangómadárnak és lepkemadárnak is. A Kárpátokban néhol még előfordul.

MÁRCIUS Szalagos keresztcsőrű (*Loxia leucoptera* és ssp. *bifasciata*)

Az északi fenyvesek lakója. Különösen a vörösfenyőt kedveli. A Kárpát-medencébe ritkán látogat el. Nevüket keresztben álló görbe csőrükávéikról kapták. Sajátos csőrükkel alkalmazkodtak élőhelyük táplálékforrásának kiaknázásához: a fenyőtoboz pikkelyeinek felnyitásával jutnak hozzá a fenyőmaghoz, a fő táplálékukhoz.

ÁPRILIS Fenyőpinty, Erdei pinty (*Fringilla coelebs*)

Leggyakoribb költőfajaink egyike. Csattogó éneke a kora tavaszi erdő jellemző hangja. Nevét a fémesen csengő pink-pink hívogatójáról kapta. A fenyőpinty (*Fringilla montifringilla*) nálunk téli inváziós madár, madáretetőink gyakori látogatója. A tengelic (*Carduelis carduelis*) a legszínpompásabb pintyfélnk. Neve hangutánzó. Latin nevét kedvenc tápnövényéről, a bogáncsról (*carduus*) kapta. Az angolok ezért bogáncsmadár (*Thistlebird*) névvel is illetik. Gyakori fészkelő, állandó madarunk.

MÁJUS Sárgarigó (*Oriolus oriolus*)

Nem rokona a rigóknak (*Turdus*) ezért nevét egybeírjuk. Aranyos tollazatú, kellemes hangú madár. Latin neve az utóbbira utal: hangutánzó (és nem a színére, ahogyan sokan vélik). Egész parkot betöltő flótázása hozzátartozik a táj hangulatához. A trópusi Afrikából csak akkor tér vissza költőhelyére, ha itt már a fák kilombosodtak. Nálunk sok helyen megtelepszik: ártéri galériaerdőkben, ligetekben, akácokban, arborétumokban, tanyák facsoportjaiban stb.

JÚNIUS Nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*)

Leggyakoribb harkályfélnk. Latin neve: 'nagy fakopács'. A fák „doktorai”: a farrontó élősködőket, férgeket pusztítják. Fákba vájt odúikban költenek. Jellegzetes „harkálynyelv” a dobolás: dobpergésszerűen kopogtat egy arra alkalmas fatörzset v. faágot, amely rezonátorként működve felerősíti a hangot. Ezzel jelzi a fajtársak felé, hogy *revir* (a madár által védelt körzet) már foglalt.

JÚLIUS Kanalasgém (*Platalea leucorodia*)

A gémfélékkel (*Ardeidae*) nem áll szoros rokonságban, amit nevének egybeírásával jelzünk. Nevét jellegzetes kanál alakú csőre alapján kapta. A gémekkel ellentétben nyújtott (és nem behúzott S alakban tartott) nyakkal repül. Gázlómadarunk nagyobb nádasainkban elszórtan, telepesen fészkel.

AUGUSZTUS Búbosbanka (*Upupa epops*)

Nevét tollbóbitájáról nyerte. Latin neve hangutánzó. Hangja jellegzetes háromtagú up-up-up. Hosszú hajlott csőrével kukacok, pondrók után kutatva a ganéjt, trágyát turkálja. Innen a ganajmadár népi neve. Büdös banka, mert fészke környéke penetráns bűzös, ui. a fiókák fartőmirigy ammóniaszagú váladékot termel, amelyet zavaráskor a röpnnyíláson át kilövellt ürülékkel juttatnak a szabadba. Vonuló madár. Afrika tágas szavannáin telet. (Izrael nemzeti madara.)

SZEPTEMBER Szalakóta (*Coracias garrulus*)

Hangja károgó rikácsolás. A tudományos latin neve erre utal. Színpompás madár. Látványos forgó-pörgő, bukázó nászrepüléséről kapta angol nevét: Roller. Májustól szeptemberig van nálunk, elsősorban az Alföldön. Afrikában telet. Fokozottan védett faj. Állománya csökkenését mesterséges odúk telepítésével igyekeznek megállítani.

OKTÓBER Gyurgyalag (*Merops apiaster*)

Legszínpompásabb madarunk. Nevét kellemes gyurr-gyurr-szerű bugyborékoló hangjáról kapta. Egyik népi nevén méhészmadár, mert „étlapján” előkelő helyet foglalnak el a fullánkos hártáyszárnyú rovarok. Költőüregét homok- és löszfalakban alakítja ki. Magyarországon májustól augusztus végéig tartózkodik, a trópusi Afrikában telet.

NOVEMBER Csonttollú (*Bombycilla garrulus*)

A karevezők tollcsévéinek a csúcsán cseppformájú piros szarukinövés látható. Ezek a „csonttollak”, amelyekről a madár a nevét kapta. Hozzánk télen rendszertelenül, csapatosan érkezik. Az inváziók oka: a bogyótermés hozamának évi és területi ingadozása. Földrajzi elterjedése és biotópja: a Föld északi sarkkörüi tájai, Lapp-földtől Kamcsatkáig és Alaszkáig, a tajga és az erdős tundra fenyvesei.

DECEMBER Sárga billegető (*Motacilla flava*)

Domb- és síkvidéki vizenyős rétek és legelők jellemző madara. Képünk különféle alfajokat ábrázol, köztük a hazánkban terjeszkedő kucsmás billegetővel (2.). A latin név a billegetők jellemző tulajdonságára utal: hosszú farkukat folytonosan le-föl billegetik. Eredetileg a motāre ('mozgatni') ige kicsinyítő képzős alakja ('kis billegető'). A szóvégi *-cilla* idővel átértelmeződött és 'fark, farkú' jelentéssel önállósulva gyakori névalkotó elemmé vált (pl. *albicilla*, *Bombycilla*, ld. csonttollú).